

stichting **Een Joodse Erfenis**

JAARVERSLAG 2018

DOELSTELLINGEN ANNO 1995

Stichting Een Joodse Erfenis is op 8 juni 1995 opgericht en stelt zich conform haar statuten ten doel de herinnering aan de joodse aanwezigheid in Winsum en omgeving levend te houden en te bewaren. Op basis hiervan zijn de volgende activiteiten georganiseerd:

LEZING JEUGDVERHALEN OVER JODENBEKERING EN JODEN IN JEUGDBOEKEN

Op zondagmiddag 29 april werd i.s.m. Stichting Kinderboek Cultuurbezit een lezing georganiseerd in het KinderBoekenHuis in Winsum. Spreker was taalhistoricus en journalist Ewoud Sanders met een **lezing** over zijn proefschrift: Levi's eerste kerstfeest. **Jeugdverhalen over jodenbeking** (1792-2015). Sanders besprak christelijke bekeringsverhalen over Joden die verbluffen vanwege de ontstellende intolerantie die er uit spreekt. De historicus toonde zich verbaasd dat zelfs na de Tweede Wereldoorlog nog titels in dit genre zijn verschenen. Hij onderzocht in zijn studie tachtig van die verhalen: 13 katholieke en 67 protestantse. Hij bracht hun herkomst en drukgeschiedenis in beeld, plaatste ze in hun historische context, onderzocht hoe ze indertijd werden ontvangen en analyseerde de verhaalpatronen.

Het KinderBoekenhuis is in het bezit van verscheidene kinderboeken die Sanders in zijn studie bespreekt.

HERDENKINGSPROJECT OPEN JOODSE HUIZEN / HUIZEN VAN VERZET IN WINSUM OP 4 MEI

Op vrijdagmiddag 4 mei werd in samenwerking met Stichting Herdenking 4 Mei Winsum, Stichting Behoud Synagoge Winsum en de Historische Vereniging Winsum-Obergum het **Herdenkingsproject Open Joodse Huizen / Huizen van Verzet** op drie locaties in Winsum-Obergum georganiseerd.

In de voormalige synagoge (sjoel) vertelde Hanna van Berg (Amsterdam) over haar **herinneringen** aan en bevindingen rond de **voorouders van haar vader** Salomon van Berg. De stamvader van haar Joodse familie, Izaak Marcus van Berg, vestigde zich in 1774 als slager in Winsum. Zijn nazaat koopman Izack Jonathan van Berg woonde er tot zijn deportatie in 1942. Het gemis van zoveel in de Holocaust omgekomen familie heeft veel impact gehad op het naoorlogse gezin waarin Hanna is opgegroeid. Haar emotioneel zwaarbeladen verhaal maakte veel indruk op de aanwezigen in de voormalige synagoge. In deze ruimte kon ook werk worden bekeken van schilderes Els van Berg (zus van Hanna).

In de Oosterstraat vertelde Romke Visser in zijn huis aan de Oosterstraat over de **Joodse bewoners** die daar van 1929 tot hun deportatie in 1942 hebben gewoond en er een manufacturenwinkel hadden. Bij het verhaal op 4 mei stond de oudste zoon des huizes, Issy de Vries, centraal. Issy ging vanaf 1938 in de stad naar het voortgezet onderwijs. Spreker Romke Visser schetste een beeld over het betrekkelijke isolement waarin veel Joodse kinderen opgroeiden, maar noemde het opmerkelijk dat Issy van zijn ouders de mogelijkheid kreeg om na de lagere school verder te leren in de stad.

In de Kloosterstraat sprak Egbert Kruidhof in zijn woning over **verzetsman** Jan van der Laan, die het huis in 1934 liet bouwen. Hij woonde er met zijn vrouw en twee zoontjes en had er een klein accountantskantoor met twee medewerkers. Vanwege zijn illegale activiteiten werd hij op 16 februari 1945 gearresteerd. Hij werd te werk gesteld in Sandbostel, een dependance van concentratiekamp Neuengamme. Op 18 april 1945 overleed hij in Hannover.

De middag werd in de sjoel afgesloten met een hapje, drankje en het **slotwoord** door mevrouw Anneke Wallage, oud-voorzitter van St. Herdenking 4 Mei Winsum en oud-bestuurslid van St. Een Joodse Erfenis.

OPENSTELLING VOORMALIGE SYNAGOGES OP 4 MEI

Aansluitend aan de jaarlijkse dodenherdenking bij het bevrijdingsmonument in Winsum vindt er een stille tocht plaats langs de graven en herdenkingsplaatsen voor de oorlogsslachtoffers. Aan de oostzijde van de voormalige synagoge is in 1993 een **monument** aangebracht ter herinnering aan de **13 omgekomen joodse slachtoffers** uit Winsum, waar op 4 mei gelegenheid is om bloemen neer te leggen. Aansluitend heeft in overleg met Stichting Herdenking 4 mei Winsum een bestuurslid van stichting Een Joodse Erfenis ter overdenking iets verteld over een overlevende van de Holocaust uit het naburige dorp Eenrum.

Sinds de restauratie van de sjoel in 2011 staan de deuren open om ook binnen een kijkje te nemen. Ook dit jaar heeft de olielamp gebrand die van oudsher tot het interieur behoorde en was er een bescheiden **foto-opstelling** van de slachtoffers te zien. Naast de voorgaande jaren getoonde foto's van de 13 joodse slachtoffers was er dit jaar een andere foto te zien van het jongste slachtoffer Jacob Comprecht de Vries (1935-1942).

Tevens was er een **expositie van briefkaarten** van leerlingen uit de bovenbouw van basisscholen in de gemeente Winsum die hebben deelgenomen aan het **onderwijsproject 'De buurjongen van Issy en Sophius de Vries: Henk Lijnema en de Joodse erfenis van Winsum'**.

ONDERWIJSPROJECT 'DE BUURJONGEN VAN ISSY EN SOPHIUS DE VRIES: HENK LIJNEMA EN DE JOODSE ERFENIS VAN WINSUM'

Sinds 2014 heeft stichting Een Joodse Erfenis een **leskist** beschikbaar, geschikt voor de bovenbouw van het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Deze leskist is samengesteld rond het verhaal van de joods Winsumse broers Issy en Sophius de Vries, omgekomen in Auschwitz. Dankzij hun toenmalige buurjongen Henk Lijnema weten we het nodige van deze familie. Met behulp van de leskist zijn er in het voorjaar in de sjoel **lessen verzorgd aan de bovenbouw van 6 basisscholen** in de gemeente Winsum.

EUROPESE DAG VAN HET JOODS CULTUREEL ERFGOED

Op zondagmiddag 9 september werden in de voormalige synagoge in Winsum in het kader van deze dag met het **thema: 'Storytelling'** (Verhalen doorgeven) een aantal activiteiten georganiseerd.

De in Winsum opgegroeide Inge Wallage vertelde op zeer boeiende wijze over **'Kindertranen toen, nu en in de toekomst'** waarbij zij het opstel van haar vader Nol Wallage, dat hij voor het vak Nederlands kort na WO II schreef als uitgangspunt nam. Onder de aanwezigen bevond zich de heer Reitsma. Zijn ouders hebben tijdens de oorlog op hun boerderij bij het Friese Eernewoude aan Joodse en plaatselijke onderduikers een **veilige schuilplaats** geboden waaronder ook aan Nol. Begin dit jaar hebben Inge en haar moeder Anneke, weduwe van Nol Wallage, de heer Reitsma ontmoet. Zij hoorden voor het eerst waar Nol was ondergedoken en hoe het hem was vergaan op dat onderduikadres.

Het programma werd afgesloten met een **muzikale reis in Europa** met liederen uit de Jiddische volksmuziek, vertolkt door **Klezmergroep** Aheym; 4 enthousiaste muzikanten die hun muziek maken vanuit hun affiniteit met het Joodse leven, de melancholische klanken van de klezmer, Jiddische zang en de Balkan.

HERDENKING KRISTALLNACHT MET SPEELFILM 'DENIAL'

In samenwerking met Filmhuis Winsum werd op vrijdagavond 9 november in de voormalige synagoge de integere **speelfilm 'Denial'** getoond. Deze film is gebaseerd op het waargebeurde verhaal rond de rechtzaak waarin controversieel historicus en **holocaustontkenner** David Irving schrijfster professor Deborah Lipstadt en haar uitgever beschuldigt van smaad.

NIEUWSBRIEVEN

In april en oktober hebben de donateurs / belangstellenden de nieuwsbrief ontvangen.

WEBSITE

Dit jaar is er verder gewerkt aan de ontwikkeling van een **educatief** onderdeel op onze website www.sjoelplein.nl. Dit onderdeel is ingericht als een virtueel plein, waarin de Canon Winsums Jodendom 1727-2011 wordt aangeboden. Naar verwachting zal dit in 2019 gereed zijn.

GEZAMENLIJKE INFORMATIEFOLDER

Stichting Een Joodse Erfenis (immaterieel erfgoed) en Stichting Behoud Synagoge Winsum (materieel erfgoed) hebben gezamenlijk een nieuwe informatiefolder uitgebracht ten behoeve van het werven van donateurs.

DAG VAN DE GRONINGER GESCHIEDENIS

Deze dag is traditiegetrouw weer gehouden in het gebouw van het RHC Groninger Archieven en heeft dit jaar plaats gevonden op 13 oktober met als thema **'Opstand'**. In het kader van **samenwerking** met andere joodse erfgoedinstellingen in de provincie Groningen vormde onze stichting met Stichting Folklingestraat Synagoge en Vereniging Vrienden Synagoge Bourtange een studieblok op de **informatiemarkt**.

Onze bijdrage bestond o.a. uit 2 A2-compilaties. Eén gaf de connectie aan tussen de schildersstakingsfoto (1919 in Groningen) en joodse fotograaf Izaak Joseph Cohen. De ander gaf de connectie aan tussen de in Winsum geboren, van oorsprong joodse N.A. de Vries en het gebouw De Toekomst in Groningen (eigen gebouw arbeidersbeweging 1888-1938). Aangevuld met eigen informatiemateriaal.

EXTERNE CONTACTEN

Stichting Een Joodse Erfenis voert **structureel overleg** binnen Syneon; netwerkorganisatie Synagogen Noord- en Oost Nederland en er wordt steeds meer samengewerkt met Stichting Herdenking 4 Mei Winsum. Andere **plaatselijke organisaties** waarmee dit jaar is samengewerkt zijn Stichting Behoud Synagoge Winsum, Historische Vereniging Winsum-Obergum, Stichting Kinderboek Cultuurbezit en Filmhuis Winsum. Daarnaast is er samengewerkt met een aantal scholen in het primair christelijk en openbaar onderwijs in de gemeente Winsum.

OVERLEG SYNEON NOORD

Deelnemers aan het overleg Syneon Noord zijn de vertegenwoordigers van synagogen uit Groningen, Zuidlaren, Bourtange, Appingedam en Winsum. Zij hebben een aantal gesprekken gevoerd over deelname aan de randprogrammering ter gelegenheid van het openingsjaar in 2020 na herinrichting van de Folklingestraat Synagoge in Groningen. Het overleg zal ook in 2019 worden voortgezet.